

Homer Lane

Af Claus Bjerring

Homer Lane (1875-1925).

I anledning af nyoversættelsen af A. S. Neill's berømte bog *Summerhillskolen* skrev Claus Bjerring i Social Kritik nr. 91 et "beundringsessay" om Neill.

Heri fremgik det, at Neill var en stor beundrer af amerikaneren Homer Lane og hans "det lille samfund"-døgninstitutionspædagogiske opdragelse af kriminelle unge.

Mange har spurgt, hvem er denne Homer Lane egentlig?

Det giver Claus Bjerring her et svar på.

To Lane love was not a sentimental thing, not even an emotional thing; love to him was being on the side of a person; love was approval. His succes with delinquents was due to his loving them.

A.S. Neill

Hvis man ikke kan finde en bestemt biografi hos boghandleren eller på biblioteket, og man virkelig savner den – så må man skrive den selv. Sådan gik det W. David Wills, en kollega til A. S. Neill, for godt et halvt århundrede siden. Han sagde ofte at der manglede en biografi om Homer Lane. Det blev hans kone træt af at høre gentaget og opfordrede ham til selv at skrive den.

Homer Lane er født i september 1875 i en landsby i New Hampshire, USA, som det andet barn af fem søskende. Faderen var jernbanearbejder. At børn skulle bestille noget var en selvfølge. Homer var bydreng; det sidste skoleår, i en provinsby i Massachusetts hvortil familien var flyttet, stod han op kl. fire for at køre tomme mælkejunger ud til omegnens bønder og hente de fyldte junger på tilbagevejen.

Hans far var i mellemtiden blevet assisterende banemester, og i kraft af den harmløse nepotisme der synes at udmærke jernbanevæsenet i alle lande skaffede han drengen ind på banemesterens kontor efter endt skolegang. 18 eller 19 år gammel flyttede Homer hjemmefra for at begynde som kommis hos en købmand i en naboby, med en arbejdsdag på 13 timer.

Den unge Lane havde evner enhver måtte misunde ham. Tilsyneladende uden større anstrengelse tilegnede han sig viden og færdigheder; uden at skulle gennem en møjsommelig læreproces kunne han hvad han ville, og han blev dygtig til alt hvad han rørte ved. Også socialt havde han succes i den lille by; munter, frejdig, livsglad, charmerende, initiativrig og foretagsom fik han status og blev en af dem den lokale avis ofrede notitser på, ikke mindst i oktober 1898 da han giftede sig med en af politimesterens fire døtre, Cora.

Som ekspedient havde han en beskeden løn, og da familien ventede det andet barn i begyndelsen af 1901 henvendte han sig til en af sine mange venner, byens læge Claude Jones. "Hvad ville du helst lave hvis du kunne vælge?" spurgte Jones, og svaret var at det skulle være noget med værktøj.

Omkring forrige århundredskifte var sløjd noget nyt som ikke kun havde til hensigt at stimulere skoledrenge fabrikation af bordskånere. Undervisning dengang var udelukkende baseret på bøger; sløjdbevægelsen ville give håndens arbejde en plads i skolen som spydspids for en progressiv pædagogik: Børn må ikke tvinges til at lære! Ud over at ska-

be respekt for manuelt arbejde skulle faget også understøtte den enkeltes uafhængighed og selvtillid.

Lane blev sendt på en sløjdscole i Boston mens dr. Jones påtog sig at forsørge familien. Også her udmærkede han sig ved at gennemføre kurset på kortere tid og med højere kvalitet i sit arbejde end nogen anden. Allerede inden kurset var slut havde Lane sløjdklasser i hjembyen fem aftener om ugen; skolen var endnu ikke parat til at sætte faget på skemaet.

Lanes kone døde få uger efter at have født en pige; hans mor tog spædbarnet til sig og den førstefødte, en dreng på to år, blev overladt i svigerforældrenes varetægt.

Lane forlod den lille by i Massachusetts for at tiltræde en stilling som sløjdlærer i Detroit, Michigan, i september 1902. Senere rejste Mabel, Coras storesøster, efter ham; de blev gift i 1903 og de fik også to børn; siden blev de to fra det første ægteskab igen indlemmet i familien.

I tre år var Lane lærer, derefter blev han inspektør ved de offentlige legepladser i byen. På et tidspunkt sammenlignede han to byer, sin egen og en anden hvor der intet opsyn var med legepladserne – og det var i hans egen der var mest ungdomskriminalitet. Forskellen gjorde ham nysgerrig; han besøgte den anden by og så "til sin rædsel" at børnene legede politi og forbryder, politi og fuld mand, lærer og slem dreng: alle legene gik ud på at besejre autoriteten!

Homer Lane havde allerede i sin ungdom to svagheder. Den første var hans letsind i omgang med penge; han havde sjældent styr på sin økonomi. Den anden var en trang til at dramatisere, til at drive sine argumenter ud til og over konventionelle grænser og at underbygge dem med facts der var fiktion.

Ligesom hans svagheder var permanente var hans styrkesider det, blandt dem hans evne til at skabe og vedligeholde venskaber. De der ikke kunne modstå hans tiltrækningskraft omfattede ham med en hengivenhed der somme tider blev sat på hårde prøver.

En af dem var Fred Butzel, en ung sagfører engageret i socialt arbejde, blandt andet et dreng hjem i hvis bestyrelse han sad. Han diskuterede hjemmet og dets vanskeligheder med Lane som sagde: "Flyt det ud på landet så ungerne kommer væk fra de omgivelser der har spoleret dem. Lad dem lave noget nyttigt udendørs arbejde og lad dem selv få indflydelse på stedet."

Ideen blev accepteret og Butzel fandt en gård på 50 tønder land hvor der boede to gamle frøkener med hundrede dværghøns. Da han kom for at aftale overdragelsen måtte en af damerne sige til en hane: "Hop ned fra den stol, Napoleon, så herren kan sidde ned."

Det var denne gård som senere fik navnet The Ford Republic (navnet hentyder ikke til Henry Ford men til en anden Ford-familie som støttede foretagendet). Lane blev ansat som forstander og flyttede ind i foråret 1907 med sin familie, sin svoger og dennes kone, en lærerinde frøken Benson og en snes drenge. Bestyrelsen ville have gården ryddet og gjort ren inden indflytningen men det satte Lane sig imod: drengene ville få en anden indstilling til stedet hvis de selv måtte gøre arbejdet.

Bestyrelsens formand var skeptisk over for Lane, og allerede tidlig på efteråret bad han en professor i sociologi om at besøge gården for at vurdere arbejdet og forstanderen. Det hed i rapporten:

"Der er ingen tvivl om Homer Lanes bemærkelsesværdige talent for den slags arbejde. Hans sympati for og tro på drengene, hans oprigtighed og ligefremhed over for dem medfører at han ved sin blotte tilstedeværelse er sikker på deres hengivenhed. Han har absolut evnen til at gøre dreng hjemmet til en succes. Spørgsmålet er i hvor høj grad hans personlighed er en betingelse herfor."

Dette spørgsmål havde Lane mødt før – og mødte det igen senere – og han afviste det altid som irrelevant: det han gjorde kunne enhver gøre som forstod, hvad der motiverer de drenge som kommer på kant med loven. A. S. Neill var ude for det samme. Begge mænd skubbede (mod bedre vidende) deres person i baggrunden for at understrege ideernes forrang i deres arbejde.

I løbet af året 1908 besøgte Butzel og Lane hver uge ungdomsdomstolene for at udsøge sig den rigtige slags drenge. Det hændte at en dommers bemærkning: "Dén fyr er vist for skrap..." blev afbrudt af Lane: "Hvis den fyr ikke er førsteklases, vil jeg æde min gamle hat!" Allerede her vandt han point i drengens øjne. Baggrunden var Lanes overbevisning om at unge i konflikt med "autoriteten" ofte har et større potentiale for at korrigere deres adfærd jo dybere konflikten er, for "the energy occupied in destructive activities is always capable of being turned into social service."

Drengenhjemmets selvstyre – som skulle blive Fordrepublikkens varemærke – var længe undervejs. Lanes uddelegering af "magt" skete gradvis. I 1909 fik hjemmet en forfatning der var temmelig formalistisk og vokseninspireret. Børn over ti år havde stemmeret og kunne med to tredjedeles flertal tilsidesætte forstanderen. Der var også en domstol, og det fremgår at afstraffelse indgik i Lanes repertoire. Der var dels ydmygende straffe som skulle udtrykke fællesskabets afstandtagen og foragt, dels korporlige afstraffelser udført enten af forstanderen eller af den blandt drengene valgte "sherif".

Samme år skrev Lane nogle avisartikler for at redegøre for sin utraditionelle opfattelse: Samfundet kan ikke se unge bøllers antisociale og kriminelle handlinger som en oprindelig positiv kraft og værdifulde evner, der finder uacceptable og destruktive udtryk på grund af den manglende forståelse og heraf følgende forkerte behandling både hjemme og i skolen.

Den første artikel begynder: "SLAM, BANG, CRASH – hele huset skælver, døre smækkes, der lyder en skingrende hujen og et smerteskrig fra katten: drengen kommer hjem fra skole." Hvad er det der har forandret en sød lille dreng til en voldsom, egenrådig og hensynsløs fyr? "Hér er den vordende mand, drevet af ønsket om at verden skal vide at han er til og vil regnes for noget." Hvis han nu møder modstand og fordømmelse drejes hans naturlige selvhævdelse ind i negative baner; selvhævdelsen er et nødvendigt stadium i drengens udvikling, men den fremkalder stadige konflikter med alle slags autoriteter – men han *skal* være ulydig hvis autoriteten er autoritær.

Fordrepublikkens mål var at retablere drengenes selvrespekt, "mandighedens hjørnesten", bygget på selvtillid og forudsætningen for selvbeherskelse. Dette skulle ske gennem arbejde på gården og i marken (hvor Lane selv sled i det) og gennem selvstyrets lovgivende, udøvende og dømmende organer. Men der var ingen harmonisk sammenhæng mellem Lanes intuitive forståelse af børnene og den håndfaste måde hvorpå han forsøgte at gøre dem til gode borgere.

Måske forsøgte Lane også at genopdrage sig selv. Han var af natur hverken systematisk eller logisk; han havde en evne til på stedet at opfinde teorier som skulle forklare og retfærdiggøre hans handlinger. Han havde også en evne til at få noget positivt ud af kritik; da en officiel besøgende i et brev udtalte at institutionen var uegnet til sit formål, lod Lane brevet mangfoldiggøre og brugte det til at skaffe sponsorer!

I 1911 var Homer Lane 36 år, en anerkendt kapacitet på sit felt og en efterspurgt foredragsholder; hans ildhu og talegaver fik hans publikum til at sluge selv de mest usandsynlige historier. Hans ry var nået uden for Amerikas grænser; en dag dukkede en englænder op med en invitation til London for dér at rådgive en kreds af socialt engagerede mennesker.

Lanes ansættelse fik en brat ende. Han havde forelsket sig i frøken Benson og indledt et forhold til hende; uheldigvis så et medlem af bestyrelsen dem sammen en tidlig morgen i Detroit. Lane blev bedt om en forklaring; han indrømmede forholdet, skrev en afskedsansøgning og forlod gården (hvor hans kone midlertidig overtog ledelsen). Butzel som beundrede Lane og værdsatte hans arbejde mente at Lane ikke havde svigtet og sikrede sig at intet slap ud om grunden til afrejsen.

Homer Lane tog til Buffalo i staten New York hvor han fik et job som jord- og betonarbejder i et vejbygningsfirma. Det har været en "regenerativ" periode, mener Wills, hvor Lane opdagede hvorved hans arbejde adskilte sig fra andre lignende forsøg. Han havde let ved at identificere sig med de skrappe drenge og mente at deres adfærd – som hans egen – udsprang af gode motiver. Herfra var der kun et skridt – men et skridt som ingen andre havde taget (måske bortset fra Pestalozzi) – til at ophæve den traditionelle grænse mellem den voksne opdrager og de vanartede unger. Han var en af deres egne og samtidig havde han den opgave at lede den negative opførsel ind i positive baner, det vil sige både en for samfundet acceptabel adfærd og en som tillod drengene at udvikle sig ud over hvad der havde været muligt, var de forblevet i deres oprindelige miljø eller anbragt på en anstalt eller i et ungdomsfængsel. Fordømmelse og straf var de sædvanlige midler (som han ikke var ukendt med) der kun gjorde ondt værre; han havde fundet en anden "metode" – men han kaldte den endnu ikke kærlighed.

Den engelske invitation stod stadig ved magt. En bestyrelse var i gang med forberedelserne til The little Commonwealth (Det lille Samfund), en opdragelsesanstalt planlagt i store træk efter Fordrepublikken som Lane var indbudt til at fortælle (mere) om.

Der var allerede ansat en forstander, Harold Large. Sammen med Lane besøgte han Flowers Farm i Dorset der var købt til formålet. De gjorde en afstikker i omegnen og for vild; Large spurgte Lane hvilken vej han troede de skulle – selv tænkte han på hvilke stier og markveje de skulle forsøge sig med; men Lane pegede ud over landskabet: "Vi skal over den mur dér, gennem skoven, over en mark, så tror jeg vi er der."

Large levede op til sit navn; han skrev til bestyrelsen at efter hans opfattelse burde den bede Homer Lane om at blive i England for at overtage posten som forstander; han var den helt rigtige mand: han styrede lige mod målet uden omveje.

Lane havde ikke indviet englænderne i sin situation i Amerika bortset fra oplysningen om at han havde forladt Republikken. De tilbød ham stillingen og han slog til: hér var chancen for en ny begyndelse.

Det lille Samfund modtog i sommeren 1913 sine første "borgere", fire piger på 13-15 år, og nogle uger efter to 15-årige drenge og en jævnaldrende pige. Bestyrelsen havde besluttet at der skulle være mindst hundrede unge – tallet kom aldrig over 42. I efteråret ankom Lanes kone Mabel med de fire børn. Sommeren 1914 var der ud over en håndfuld voksne 27 borgere, et par yngre søskende samt 11 småbørn, anbragt af Montessoriselskabet.

På flere måde adskilte Det lille Samfund sig fra Republikken. Homer Lane greb til trods for sin deltagelse i alt arbejde (undtagen det huslige) meget mindre ind i den daglige tilværelse og selve Samfundets udvikling; atmosfæren var anderledes fordi han nu var sig bevidst at hans uforbeholdne accept havde overtaget den rolle hans autoritet tidligere havde spillet: "Min funktion har været at fremme al aktivitet, god eller dårlig."

Af straffe ud over bøder var der en slags udendørs stuearrest, tildelt dem der mistede deres arbejde fordi de sjuskede, snød sig fra det eller ødelagde det for andre. Arbejdet var (beskedent) lønnet og i det hele taget var Samfundet en "efterligning" af det omgivende samfund når det gjaldt de ydre rammer. Piger og

drengene boede sammen i familier med hver sin bolig: havde Republikken været en anstalt, var Samfundet mere som et hjem (Lane blev kaldt Daddy af alle) og en arbejdsplads.

De første drenge var frække, larmende og destruktive. Lane ville lade dem løbe linen ud i håb om at de andre ville reagere: han mente at børnene kun ville tage ansvar for deres opførsel når de opdagede at de voksne ikke som ellers gjorde det. Det første møde forløb kaotisk uden at Lane greb ind. Til sidst valgte børnene en politibetjent (ikke en dirigent). Drengenes larm om aftenen var utålelig for alle andre; en af pigerne sagde: "Hvis man ikke sover godt, vil ens ansigt næste dag være rynket og man løber ind i spektakler hele dagen." Det kunne alle være enige i, og diskussionen endte med at et flertal stemte for at der skulle være ro efter klokken ti om aftenen.

Efterhånden kom der et vist system i tingene med flere ugentlige møder med forskellige dagsordner. Selvstyret var mindre formalistisk end det havde været i Amerika. Lane der kunne være uendelig tålmodig med den enkelte var mindre langmodig med fællesskabets udvikling; han forventede at den til tider og på nogle punkter høje standard som selvstyret opnåede ville føre til en opdagelse af at der manglede noget, nemlig et "åndeligt grundlag" for den enkeltes tilværelse som skulle fuldkommengøres i et gudsforhold.

I praksis blev det til at han drøftede det religiøse spørgsmål med borgerne; de var altid parate til at være imødekommende over for Daddy og vedtog at de skulle gå i kirke om søndagen; men her opførte de sig dårligt og blamerede Det lille Samfund, så kirkegangen måtte opgives.

På intet tidspunkt var der tale om velsmurte rutiner, livet på gården var tværtimod ofte som et oprørt hav. I 1916 blev de unge så trætte af hinanden og det hele at de besluttede at bestyrelsen (det vil sige forstanderen) skulle overtage ledelsen. Det varede i to dage, så forlangte de selvstyret tilbage.

En af mange vanskeligheder var at disse bybørn som regel havde svært ved at affinde sig med det isolerede liv på landet. Det forekom ofte at nogle stak af (Lane havde en teori om drenge om foråret). Under verdenskrigen og især fra 1917 måtte Samfundet koncentrere sig om landbruget for at brødføde sig selv. Krigen medførte også at de ældste drenge blev indkaldt til hæren når de var blevet "stabile". Lane måtte i perioder udføre to mands arbejde.

A.S. Neill besøgte Det lille Samfund første gang i 1917, og mødet med Lane blev afgørende for hans eget arbejde på Summerhill: "Han ændrede mit liv, for jeg kendte ikke noget til børnepsykologi før jeg mødte ham." Og som gammel mand skrev han: "Jeg har kendt adskillige unge mænd og kvinder som har været på Little Commonwealth, og mere socialt modne, venlige og ærlige mennesker har jeg ikke mødt."

I foråret 1917 fik Samfundet indenrigsministeriets godkendelse takket være en anbefaling fra en forstående tilsynsførende. Desværre døde han kort efter; efterfølgeren var af den gamle skole hvilket fik betydning for den krise, der ramte Samfundet samme år og som i 1918 førte til dets ophør.

Lane blev i sommeren 1917 af et par af de store piger beskyldt for at have forført dem. Sagen blev overdraget til ministeriet. Nu fulgte en langvarig undersøgelse, foretaget af embedsmænd der nærrede den største skepsis over for Det lille Samfund. Bestyrelsen foretog samtidig sin egen undersøgelse og kom til den overbevisning at Lane ikke havde forbrudt sig. Efter et halvt år modtog den en skrivelse fra ministeriet om at godkendelsen kunne opretholdes under forudsætning af, at institutionen fik en ny forstander som var villig til at ændre metoderne efter ministeriets anvisninger. Dette ville bestyrelsen ikke godtage og valgte at lukke Det lille Samfund.

Wills gennemgår sagen på grundlag af alt tilgængeligt materiale bortset fra ministeriets oprindelige rapport som det endnu 40 år efter begivenhederne ikke ville frigive. Der blev ikke rejst sigtelse mod Lane hvilket i sig selv var påfaldende. Ydermere tillod ministeriet Lane fortsat at opholde sig på gården sammen med de unge piger. Ligeledes var det bemærkelsesværdigt at ministeriet i oktober, da Lane og hans familie rejste fra Dorset, tillod ham at installere fire af pigerne (som det ved lukningen ikke var lykkedes at anbringe) i sin lejlighed i London. Sagen var tilsyneladende slut. Men syv år efter fik den nyt liv i forbindelse med en anden sag.

I London skabte Homer Lane sig en karriere som terapeut, fik succes og tjente efterhånden godt. Hans kendskab til psykoanalyse var af nyere dato; han havde hurtigt fattet hvor ærekære freudianerne var; derfor var han omhyggelig med sit ordvalg: han var "foredragsholder og rådgiver i psykoanalyse", og de mange han behandlede for neurotiske forstyrrelser (og meget andet) var ikke patienter men "elever" der fik "enetimer".

Den første tid var foredrag indtægtskilden. Den posthumt udgivne "Talks to Parents and Teachers" indeholder dels nogle af hans egne notater (med farverige eksempler fra Det lille Samfund), dels andres referater af foredrag. Lane var langt fra en ortodoks discipel, og han lagde efterhånden større afstand til de freudianske begreber for at danne sine egne.

Foredragene 1919-1920 redegjorde for udvalgte dele af den Ny Psykologi der var ukendt og spændende (men for mange også skræmmende). Lanes fremstilling var ikke videre original, mener Wills og tilføjer at den indeholder meget lidt der vil være nyt for den alment dannede i dag.

Det er jeg ikke så sikker på, nu 40 år efter bogens udgivelse. Hvad folk, danne de eller ej, ikke ved om børn kunne fylde mange bind. Jeg mener tværtimod at Lanes syn på børn og deres opdragelse – langt mere dynamisk end freudianernes – var et så radikalt nybrud at heller ikke nutiden er på omgangshøjde med hans indsigter og anvisninger.

Wills – i sit eget arbejde inspireret af Lane – gik i gang med sine undersøgelser kun 25 år efter Lanes død, det vil sige at flere af hans patienter og venner (det kom meget ofte ud på et) levede endnu. Wills har talt med adskillige; alle var enige om at Lanes største fortrin var hans forbløffende intuition. Næsten øjeblikkelig fik han fat i hvad et menneske følte og tænkte, og han var i stand til at se tingene som han eller hun så dem; de fik umiddelbart den fornemmelse at hér var manden der kunne hjælpe dem. Hertil kom at hans "udstråling" fik andre til at reagere med tillid, hengivenhed og kærlighed.

Det særlige ved hans virksomhed var at han ikke blot hjalp mennesker til at fungere "normalt", men at han var i stand til at bringe nogle af dem ud over dette (ikke altid beskedne) punkt og fylde dem med en lykkefølelse og en styrke de aldrig før havde erfaret. De forlod ham, som en af dem udtrykte det, "med dansende hjerter efter mødet med en mand, mere oprigtig og beåndet end nogen anden de nogensinde havde kendt."

Homer Lane havde ikke styr på sin økonomi; han tjente mange penge men han brugte endnu flere. Nogle betalte ham store honorarer (og øgede dem frivilligt), andre behandlede han gratis. Han "glemte" at betale skat og – fatalt – han glemte at meddele flytninger til politiet, hvilket han som udlænding var forpligtet til.

I marts 1925 blev han arresteret og sigtet for brud på udlændingeloven. De manglende registreringer var en forseelse der som regel udløste en bøde. Lane blev imidlertid idømt en måneds fængsel og derefter udvisning.

Sagen blev appelleret. Efter den indledende retssag og efter at være blevet løs-

ladt mod kaution havde Lane sagt til nogle venner at angrebet på ham kom fra embedsmænd i indenrigsministeriet; de havde siden foråret 1918 været besluttet på at "gøre det af med ham". Det lykkedes ikke den gang – Lane var beskyttet af Det lille Samfunds bestyrelse med blandt andre lord Lytton, siden vicekonge i Indien, jarlen af Sandwich, dr. David, dengang leder af Rugby, senere biskop – men i ministeriet havde de blot ventet på en anledning, og den fik de altså nu syv år senere.

I appelretten indgik Lane og hans sagfører en handel med dommeren: den oprindelige dom blev underkendt men Lane skulle til gengæld "frivilligt" forlade landet inden fjorten dage.

Homer Lane forlod England og opholdt sig tre måneder i Italien og Frankrig; hér fik han tyfus i eftersommeren, lungebetændelse stødte til og han blev indlagt på det amerikanske hospital i Paris.

Hans kone Mabel og hans ældste søn ankom i begyndelsen af september. Lane døde få dage efter og blev begravet på kirkegården Père Lachaise.

Litteratur:

W. David Wills: Homer Lane (London, 1964).

Homer Lane: Talks to Parents and Teachers (London, 1928).

E.T. Bazeley: Homer Lane og Det lille Samfund. På dansk ved Bjarne Segefjord (København, 1969).